

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

MUHAFAZAKÂR REFAH REJİMİ KAPSAMINDA ALMAN SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Belemir ŞENGÜL¹

Gökhan MURAT²

ÖZ

Sosyal düzen vurgusunun ön plana çıktığı, karşılaşılan sosyal sorunlarda aile, dini kuruluşlar ve vakıfların aracı rol üstlendiği muhafazakâr refah rejimi anlayışının, Almanya özelinde dönüşüm gösterdiği görülmektedir. Teorik açıdan bakıldığında bu refah rejimi kapsamında devletin rolleri sınırlı ve az düzeyde müdahalecidir. Devletin temel görevi var olan hiyerarşik düzeni sağlaması ve korumasıdır. Ancak küreselleşme ile başlayan ve günümüze kadar devam eden süreçte gerek toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi gerekse demografik değişimler muhafazakâr refah rejimi modelini de dönüşüme zorlamıştır. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında muhafazakâr refah rejimi anlayışının Almanya özelinde yaşadığı değişim ve dönüşümün ele alınması amaçlanmıştır. Bu amaç paralelinde yapılan değerlendirmeler neticesinde devletin toplumsal anlamda yaşanan değişim ve dönüşümlere uyum sağlama amacıyla; sosyal yardım ve hizmetler, kadın istihdamına yönelik işgücü piyasalarına müdahale ve emeklilik üzerinden yapmış olduğu düzenlemeler ile sorumluluğunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Refah devleti, muhafazakâr rejim, sosyal güvenlik

Jel Sınıflandırma Kodları: H55, J14, J16

TRANSFORMATION OF THE GERMAN SOCIAL SECURITY SYSTEM UNDER THE CONSERVATIVE WELLNESS REGIME ABSTRACT

The conservative welfare regime understanding, in which the emphasis on social order comes to the fore and the family, religious organizations and foundations play an intermediary role in the social problems encountered, seems to have transformed in Germany. The role of the state in this welfare regime is limited and minimally intrusive. The main duty of the state is to provide and protect the existing hierarchical order. However, in the process that started with globalization and continues until today, both the changes in gender roles and demographic changes forced the conservative welfare regime model to transform. From this point of view, it is aimed to deal with the change and transformation of the conservative welfare regime understanding in Germany within the scope of the study. As a result of the evaluations made in parallel with this purpose, in order to adapt the state to the social changes and transformations; It has been concluded that it has increased its responsibility with the arrangements it has made on social assistance and services, intervention in the labor market for women's employment and retirement.

Keywords: Welfare state, conservative regime, social security

JEL Classification Codes: H55, J14, J16

¹ Öğretim Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu, Sosyal Güvenlik Programı, belemirsengul@klu.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-2223-2393

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, gokhan.murat@ogr.iu.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-0001-6400

1. GİRİŞ

Refah devleti; bireylere veya ailelere asgari düzeyde bir gelir güvencesi sağlayan, bireylerin karşılaşabilecekleri hastalık, sakatlık, yaşlılık, işsizlik vb. sosyal riskler ile mücadele etmeleri konusunda onlara yardımcı olan sosyal refah hizmeti sağlayan hükümetin varlığını ifade etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde ülkelerin ekonomik, politik, kültürel vb. durumlarına göre benimsemiş olduğu birbirinden farklı refah rejimi modelleri söz konusudur. Ülkelerin sahip olduğu refah rejimi türünün karakteristik özellikleri de politika yapıcıların düzenlemelerini büyük ölçüde şekillendirmektedir.

Bu çalışma kapsamında, Gosta Esping-Andersen'e ait refah devleti tipolojilerinden biri olan muhafazakâr refah rejimi üzerinde durulmaktadır. Öncelikle muhafazakâr refah rejimi, muhafazakârlık ideolojisi temeli üzerine kurulu olduğundan, bu ideolojinin ortaya çıkış sürecinden ve teorik değerlerinden söz edilmiştir. Bu noktadan hareketle, muhafazakâr refah rejiminin kavramsal çerçevesinden bahsedilerek konunun pekiştirilmesi amacıyla bu rejim türünün genel özelliklerinden söz edilmiştir. Ayrıca muhafazakâr refah rejimi "Bismarck Sosyal Sigorta Modeli" ile yakından ilişkili olduğundan, bu model hakkında temel bilgiler verilmiştir. Daha sonra, muhafazakâr refah rejimi demografik bir faktör olan cinsiyet açısından da değerlendirilmiştir. Gosta Esping-Andersen'in refah devleti sınıflandırmasında Almanya'nın muhafazakâr refah rejiminin değerlendirmede temel alınan bir örnek olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında da değerlendirmeler Almanya özelinde yapılmaktadır. Muhafazakâr refah rejimi kapsamında sosyal güvenlik sisteminin değişim ve dönüşümünü incelenmeden önce, Alman sosyal güvenlik sistemi hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Bu çalışmada muhafazakâr refah rejiminin değişimi ve dönüşümü Almanya özelinde "kadınlar ve yaşlılar" üzerinden incelenmektedir. Bu kapsamda Almanya'daki aile, kadın ve çocuk—ebeveyn izni, babalık izni, çocuk yardımı, çocuk parası, analık yardımı, bakım hizmetleri—odaklı geliştirilen sosyal güvenlik düzenlemelerinden söz edilmektedir. Bu kısımda ayrıca, zaman içerisinde geliştirilen ve uygulanan sosyal güvenlik önlemlerinin değişimini ve dönüşümünü anlayabilmek adına 1990–2022 yılları arasında Almanya'da kadınların işgücüne katılım oranı ve istihdam oranı ile 2010–2022 yılları arasında Almanya'da yaşlıların istihdam oranının seyri de incelenmektedir. Son olarak, yaşanan demografik gelişmelere paralel olarak Alman sosyal güvenlik sisteminde yaşlılığa yönelik bakım sigortası ve emeklilik reformlarının altında yatan

sebeplerden bahsedilerek zaman içerisinde var olan muhafazakâr refah rejimi anlayışının değişimi ve dönüşümü analiz edilmektedir.

2. MUHAFAZAKÂRLIK İDEOLOJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TEORİK DEĞERLERİ

Muhafazakârlık eski toplumlarda kullanılan, temeli Latince *conservare* kelimesinden türetilen ve muhafaza etme anlamına gelen bir kelime olarak bilinmektedir. Siyasi açıdan ele alındığında, her ne kadar kimi yazarlarca modern bir hareket olarak değerlendirilse de, tarihsel süreçte köklerinin Aristo'ya kadar dayandığı görülmektedir. Bu dönemde muhafazakârlık terimi; yasaları ve beraberinde toplumda ön plana çıkmış bazı grupları koruma anlamında kullanılmıştır. Muhafazakârlık kavramının günümüze yansması ise Fransız literatürü ile gerçekleşmiş; özellikle Fransız Devrimi ile gelişim göstermiştir. Süreç kapsamında Napolyon politikalarında yaşanan başarısızlık, devrim öncesindeki siyasi inanç ve değerleri yeniden canlandırma arzusunu ön plana çıkarmış, muhafazakârlık kavramının adalet ve medeniyet ilkeleri üzerinden yeniden gelişmesine yol açmıştır (Akkaş 2003, 242).

Muhafazakârlık Batı siyasal, toplumsal düşünce tarihinin ortaya çıkardığı ve günümüzde halen etkisini sürdüren önemli bir siyasi akım ve ideolojilerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu ideolojide bireysel özgürlük geri planda kalmakta; aile, cemaat ve toplum önem kazanmakta ve hiyerarşik düzene vurgu yapılmaktadır. Muhafazakârlar ayrıca, Fransız Devrimi ve Aydınlanma hareketlerinin Kiliseyi kendi çıkarlarına göre kullandığını iddia etmektedir. Din ve inanç en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir. Bundan dolayı muhafazakârlık, modernite ile aynı çerçevede değerlendirilmemektedir. Bir başka ifadeyle modernite yeni olana atıfta bulunmayı; muhafazakârlık ise toplumu ve geleneklerini ön plana çıkarmayı ifade etmektedir (Öztürk 2014, 622). Muhafazakârlık ideolojisinin daha detaylı ele alınması ve yorumlanması adına içerdiği bazı kavramlar ön plana çıkarken, bu kavramların teorik değerler çerçevesinde değerlendirilmesi de önem arz etmektedir.

- **Gelenek:** Muhafazakâr ideolojisinin temel teması, bir toplumda çok eskide kalan kültürel kalıntı ve alışkanlıkların saygın bir öge haline getirilip, kuşaktan kuşağa aktarılma esasına dayandırılmasıdır. Gelenek, esasen devamlılıkla ilişkilendirilmekte ve muhafazakâr anlayışın savunuculuğunu yapmaktadır. Muhafazakârlara göre adalet, özgürlük ve toplumsal düzen, süregelen toplumsal tecrübeler ve gösterilen fedakârlıklar sonucu oluşmuştur. Dolayısıyla insanların ve beraberinde oluşturdukları

toplumların huzur içerisinde yaşamalarını sağlayan en eski ve önem arz eden tema gelenek olarak kabul edilmektedir (Kırk 2008, 245).

- **Pragmatizm:** Muhafazakâr anlayışta pragmatizm, gelenek ile birbirini sürekli beslemektedir; çünkü gelenekler süregelen zaman diliminde pratik işlevlerin kurumsallaşmış hali olurken, pragmatizm temel muhafazakarlık ideolojilerine bağlı olarak ortaya çıkan sorunu kaldırma görevini üstlenmektedir (Şeyhanlıoğlu 2011, 89).
- **Hiyerarşi:** Muhafazakâr düşünce sistemi içerisinde bireylerin sosyal konum ve statülerinin önemi sürekli olarak vurgulamaktadır. Aileden devlete kadar hiyerarşiye olan bağlılık, devlete duyulan saygı oldukça önem arz etmektedir. Bunun temeli ise inanç ve devamlılığa dayandırılmaktadır. Burke de hiyerarşiyi ‘bireyden aileye, aileden cemaate, cemaatten cemiyete ve buradan da Tanrı’ya ulaşan hiyerarşi zinciri’ olarak ele almakta ve muhafazakâr anlayışın temel değerlerinden biri olarak değerlendirmektedir (Nisbet 2007, 94).
- **Otorite:** Muhafazakârlık anlayışının temel teorik değerlerindedir. Bu teorik değerde devlete saygı da oldukça yüksektir. Otoritenin olmadığı veya eksik kaldığı toplumlarda istikrar sekteye uğrayabileceği gibi, toplumsal ahlak kavramı da zarar görebilmektedir. Dolayısıyla muhafazakâr anlayışın gelişim gösterdiği toplumlarda devlet ve ahlak iç içe geçmiş kavramlardır. Bu noktada Hobbes otoriteye vurgu yapmakta, kanunların ve ahlâkın kaynağının güçlü bir devlet olduğunu ifade etmektedir. Ancak, devlete çizilen rolün mutlak olmadığı, yeri geldiğinde de sınırlandırılması gerektiğini de vurgulamaktadır (Çaha 2001, 108–109).

3. MUHAFAZAKÂR REFAH REJİMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

“Kıta Avrupası Modeli”, “Bismarck Ülkeleri Modeli”, “Kurumsal Refah Modeli” ve “Hristiyan Demokrat Refah Modeli” gibi farklı kavramlarla adlandırılan muhafazakâr refah rejimi; piyasa etkinliğini azaltan, devletin dengeleyici rolünü ve aileyi ön plana çıkararak bir anlayış çerçevesinde gelişim göstermiştir. Liberal yaklaşım izlerinin silindiği, geleneksel anlayışın muhafaza edildiği bu yapıda, ailenin refah modeli kapsamında merkeze oturtulduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal hak ve statüye bağlı olarak gelir dağılımında da farklılık yaşanan bu sistemde, otorite ve hiyerarşi ön plana çıkarılmaktadır. Bu rejimi benimseyen devletlerde aile ve din temelli bir anlayışın sosyal politikaları belirlemede aktif rol üstlendikleri

---

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

---

görülmektedir (Murat 2020, 11–12).

Muhafazakâr refah modeli anlayışında; var olan diğer riskler karşısında aile ve din temelli desteğin yanında asgari ücret uygulamaları, emekli maaşları gibi kalıcı katkı sağlayan çeşitli programların eklendiği ve toplumdaki dezavantajlı gruplar için sosyal koruma politikalarının ön plana çıkarıldığı gözlemlenmektedir (Esping-Andersen 2002, 17). Bu refah rejimi dâhilindeki politikaların ağırlıklı olarak Almanya, Avusturya ve İtalya gibi ülkelerde uygulandığı ve özellikle Almanya'nın muhafazakâr refah rejimlerini değerlendirmede temel alınan bir örnek ülke olarak dikkat çektiği görülmektedir (Pierson 1998, 778–779). Diğer taraftan bu refah rejimi korporatist yapıdadır. Bu yapıda dini kurumların bakış açıları önemlidir. Korporatist yapılara herkesin kabul edilmesi beklenemez ve statü üyeliğine göre sınıflanma vardır. Bu açıdan bakıldığında Hristiyan Demokrat düşüncesi ile muhafazakârlık yakından ilgilidir. Muhafazakârlar gibi, Hristiyan Demokratlar da düzene güçlü bir şekilde vurgu yapmaktadır. Ancak buradaki vurgu toplumsal düzenin devlet eyleminden ziyade, ahlaki kısıtlamalarla sağlanmasıdır. Bu ahlaki kısıtlamalar da temel olarak Avrupa'da Katolik öğretinin etkisini yansıtmaktadır. Katolik sosyal öğreti temelde, gerek devlet sınırlarını gerekse aile ve toplumdaki bireylerin sorumluluklarını vurgulamaktadır (Spicker 2020).

Muhafazakâr refah rejiminin temel özellikleri ele alındığında öncelikle sosyal düzenin önemine vurgu yapılmaktadır. Refah ikincil bir öneme sahipken; aile, ulus ve iş gibi değerlere vurgu yapılarak, refah üzerinden sınırlamalar getirilmektedir (Spicker 2020). Muhafazakâr refah rejimi ayrıca sektörel, mesleki ve diğer grupların geleneksel hiyerarşi düzenini destekleyen, özellikle orta sınıfın devlete yoğun bir biçimde bağlı olduğu bir sistemdir. Andersen, üç farklı muhafazakâr yaklaşım üzerinde durmaktadır. İlk olarak koruyucu ve kayırmacılık anlayışına uygun feodal toplumlar, ortak bir yaşama geçmişlerdir. İkincisi sosyal kurumlarca sağlanan korporatist refahıdır. Bu tarz bir refah kilise ile yapılır ve kiliseye bağlılık ödülü olarak yapılan koruma ve yardımlara karşılık gelmektedir. Sonuncusu ise devletçi muhafazakâr yapı anlayışıdır. Bu anlayışa göre, devletin kapsayıcı koruma politikalarını sağlamak yerine ataerkil bir otoriteye sahip olması gerekmektedir. Bu hususta devlerin rolü toplumun uyması gereken kural ve zorunlulukların sınırlarını çizmektir. Muhafazakâr yaklaşımda, devlet en az düzeyde müdahalecidir ve asıl amacı hiyerarşik düzeni sağlamak ve sürdürmektir. Feodalizm, kayırmacılık, paternalizm ve devletçilik, muhafazakâr rejimlerin kurumsallaşmış özellikleri olarak

sıralanmaktadır (Offe 1991, 1556). Meyer ve Hinchman, muhafazakâr refah rejiminin sahip olduğu temel özellikleri şu şekilde ifade etmektedir (2015, 254–255):

- Bu rejim türünde meslek ve statü gruplarını merkeze alan, istihdama dayalı sosyal sigorta yapısı mevcuttur.
- Refah devleti temelde ücrete dayalı sosyal sigorta sistemine katkı paylarının ödenmesiyle finanse edilmektedir.
- Eğitim ve sağlık haricinde, düşük gelirli bireylere asgari düzeyde yardım edilmektedir. Üçüncü sektör³ ve özel sektör işverenlerinin bu açığı kapatmaları beklenmektedir.
- Aile politikası erkek aile reisi modeline uygundur ve kadınların istihdam oranı erkeklere kıyasla düşüktür.

Muhafazakâr refah rejiminin diğer özellikleri ele alındığında, rejimin sigorta sistemi temeline dayandığı görülmektedir. Piyasayla ilişki, liberal refah rejimine kıyasla daha az düzeydedir, bireylere sağlanan yardımlar açısından aşamalı bir süreç söz konusudur ve gelirin yeniden dağıtımı çok etkin değildir. Bu rejimde, statü ve sınıf farklılıklarına göre sosyal haklar sağlanmaktadır ve piyasa bu haklarının sağlayıcısı konumunda değildir. Devlet, sadece aile ve kilisenin sağlayamadığı refah hizmetlerini üstlenmekte ve bundan dolayı da telafi edici nitelik taşımaktadır. Son olarak finansal refah hizmetleri, vergiye kıyasla sosyal sigorta ilkesine dayanmaktadır (Özaydın ve Karaman 2020, 184).

Muhafazakâr rejimlerde, geleneksel aile yapısının korunmasına büyük önem verilmekte, bundan dolayı aile refah rejiminin merkezine oturtulmaktadır. Kadın istihdamının ve kadınların iş bulmalarının teşvik edilmesine yönelik düzenlemeler oldukça azdır. Dolayısıyla kadınların istihdam seviyesi ve işgücüne katılım oranı da oldukça düşüktür. Bu rejimi benimseyen ülkelerde sosyal sorunların çözümü, çalışma hakkının öne çıkartılmasından çok, sosyal güvenlik sisteminin geliştirilmesine dayanmaktadır. Devlet çeşitli nedenlerden dolayı gelir kaybı yaşayan bireylere yeni istihdam fırsatları sunmak yerine, telafi edici yardımlarda bulunmaktadır (Özmen 2017a, 92).

³ **Üçüncü sektör** Kamu kurumları ve belediyeler faaliyet alanı olarak birinci sektörü; kar amacı güden özel sektör kuruluşları ikinci sektörü meydana getirir. Üçüncü sektör gönüllülük esasına dayanan, kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarından oluşur (dernekciler.com, 19.06.2023)

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Muhafazakâr görüşe sahip ülkelerde sosyal devlete bakışın çok olumlu olmadığı bilinmektedir. Bunun altında yatan temel sebep, refah devletinin toplumu bir arada tutan ve temel geleneklerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan aile yapısının değişmesine yol açmasıdır. Bir diğer sebep ise refah devletinin kilisenin, farklı dini kuruluşların ve yerel yönetimlerin etkinliğini yitirmesine neden olmasıdır. Bu görüşün savunucularına göre refah devletinin büyümesi, aile yapısının parçalanması ile doğrudan ilişkilidir. Kilise ve aile gibi kurumların yerine devletin sosyal yardım hizmetleri sunmasıyla beraber, bu tarz hizmetler bir hak olarak görülme ve devletten beklenmeye başlanmıştır. Refah devleti kapsamında yapılan bu yardımların genişlemesinin ise, eşlerin boşanmaları, aile reisinin sorumluluklarını yerine getirmemesi, yalnız yaşayan ebeveynlerin çoğalması gibi durumlara neden olduğu iddia edilmektedir (Özdemir 2010, 247). Muhafazakâr refah rejimi ideolojisi çerçevesinde burada ifade edilmek istenen olgu, sosyal devlet ilkesi gereği aileye yapılacak olan refah temelli yardımların aile ilişkileri açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği düşüncesidir.

4. BİSMARCK MODELİ

20. yüzyılda Avrupa’da sosyal güvenliğe yönelik iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi sosyal sigorta kapsamında Bismarck; diğeri gelirin yeniden dağılımı olarak Beveridge görüşüdür. 19. yüzyılın ikinci yarısında, çalışanlar için sosyal sigorta sağlamayı hedefleyen *Sigorta Görüşü* Otto von Bismarck⁴ tarafından geliştirilmiştir. Bismarck Modelinin özünü, çalışma esasına dayalı olarak sosyal sigorta sistemine dahil olma durumu oluşturmakta, dolayısıyla sigortalı çalışanlara odaklanmaktadır. Sistemin temel finans kaynağı, ödenen sosyal sigorta primleridir. Buna karşılık Lord Beveridge⁵ ise *Gelirin Yeniden Dağılımı* görüşünü geliştirmiştir. Bu modelde sosyal güvenlik, belirli bir işi yapma koşuluna bağlı olmaksızın, bir

⁴ **Otto von Bismarck** Deutsches Reich/Eski Almanya Şansölyesi. 1815’te Prusya Krallığında doğmuş, Berlin’de lise eğitimini tamamlamış, Göttingen Üniversitesinde hukuk okumuştur. 1847 siyasete geçmiş, Parlamenteoya seçilmiştir. Parlamenteoda sağ muhafazakârların desteğini kazanan Bismarck, Almanya’yı küçük prensliklerden çıkarıp en büyük askeri güçlerden biri haline getirmiştir. Şansölye olarak 1883–1889 yılları arasında dünyanın ilk sosyal güvenlik hareketini başlatan isim olarak dikkat çekmiştir. Hareketin ortaya çıkmasında, artan sosyal güvenlik ihtiyacının geniş toplum kesimleri tarafından karşılanamaması etkili olmuş, devlet müdahalesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kolb 2021).

⁵ **William Beveridge** II. Dünya Savaşı sırasında İngiltere’de Beveridge Planı adlı yeni bir sosyal güvenlik anlayışı geliştirmiştir. Anlayışın temeli ‘prim öde ve karşılık gör’ ilkesinden ziyade, toplumu oluşturan tüm bireylerin faydalanabileceği bir anlayışın temsil edilmesine dayanmaktadır. Finansın vergilerle karşılandığı ve karşılıksızlık ilkesine dayanan sistem, sosyal güvenlik sisteminde ikinci ayak olarak bilinen kamu sosyal güvenlik harcamalarının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Tokol ve Alper 2017).

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

ülkede yaşayan tüm vatandaşları kapsama esasına dayanmaktadır (Şenkal 2017, 238–239). Bismarck modelinin, Beveridge modelinden ayrılan bir diğer yanı ortaya çıkış amacıdır. Bismarck'ın sigorta kapsamındaki sosyal güvenlik politikasını geliştirmekteki amacı, ortaya çıkan sosyalist hareketlere karşı geleneksel yollarla mücadele etmek ve sosyal politika alanında reform gerçekleştirmektir. Söz konusu hedef, sosyalist hareketin yayılımını kırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda geliştirilen model; başlangıçta ücret seviyesi, belirlenen miktarın altında kalan sanayi işçilerini kapsarken, daha sonra tüm çalışanları kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Model kapsamına 1883'te hastalık sigortası, 1884'te iş kazası sigortası, 1889'da sakatlık ve yaşlılık sigortalıları dâhil edilmiş, sigortalıların kapsam alanı genişletilmeye çalışılmıştır (Özmen 2017b, 603).

Bismarck modeli Almanya, Fransa ve Türkiye'de geçerliliğini koruyan bir modeldir. Bu modelde, sosyal koruma, ağırlıklı olarak çalışmaya dayalı şekilde finanse edilmektedir. Bireyler, herhangi bir işte çalışmaları durumunda sosyal hukuk bakımından güvence altına alınmaktadır. Modelin finansmanı, sosyal sigorta kapsamında bireylerin ödemiş oldukları sigorta primleri ile sağlanmaktadır. Diğer bir ifade ile karşılıklılık ilkesine dayanan bir yapılanma söz konusudur. Dolayısıyla sosyal güvenlik açısından tüm nüfusu kapsayan bir model değildir. Bismarck modeli sosyal sigorta primleri, ücretle bağlantılı ödenen ödenekler ile yakından ilişkili olduğundan özel sigorta anlayışı ile özdeşleşmektedir (Durdu 2009, 46).

5. MUHAFAZAKÂR REFAH REJİMİ VE CİNSİYET

Literatürde cinsiyete dayalı olarak refah devletlerini sınıflandırmaya çalışan birçok araştırma vardır. Muhafazakâr rejim ile en çok örtüşen sınıflandırma Jane Lewis'e (1992) aittir. Lewis, toplumsal cinsiyet rollerini 'Ekmeği Kazanan Erkek Aile Reisi Modeli' (Male-Breadwinner Model) kapsamında açıklamaktadır. *Breadwinner* terimi ailedeki diğer bireylerin geçimini sağlamak için para kazanan kişi anlamına gelmektedir. Birçok sosyal sınıflandırmada ise 'erkek' anlamında kullanılmaktadır. Bu modelde sosyal politikalar, cinsiyet ayırımına dayanan 'ekmek kazanan erkek' ve 'ev işleri yapan kadın' şeklinde biçimlenmektedir. Sonrasında, kadınların yalnızca ev işlerinden sorumlu olmadığı, erkekle birlikte para kazandığı—çifte kazanç—ve bakım sorumluluklarını erkekle paylaştığı bir modele doğru farklılaşmıştır (Lewis 1992).

Cinsiyete dayalı olarak yapılan refah devleti sınıflandırmalarından bir diğeri Orloff'a aittir.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Orloff⁶, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermede refah devletinin üstlenmesi gereken rollere vurgu yapmaktadır. Refah devletinin bu eşitsizliği gidermedeki rolü, kadının ev içi sorumluluklarının paylaşılmasına ilişkin yapılması gereken müdahaleler olarak tanımlanmaktadır. Ailelerin yaşam koşullarına yapılacak olan bu müdahalelerin cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi konusunda önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Orloff ayrıca, kadınların toplumsal konumlarındaki yerlerini piyasa-devlet-aile üçgeni içerisinde incelemektedir. Elde ettiği sonuç; muhafazakâr refah rejiminin kadınlar üzerinde adaletsiz bir durum yarattığı, özellikle işgücü piyasalarında eşitsiz durumu pekiştirdiği yönündedir. Bunun sebebi erkeklerin ücretli bir iş karşılığında çalışması desteklenirken, kadınların çalışma olanaklarına erişiminin kısıtlı olması ve genellikle bakım hizmetleri ile ilişkilendirilmesidir (Özaydın 2013, 56). Ayrıca muhafazakâr rejim, geleneksel aile yapısının bütünlüğüne büyük önem verdiği için; devlet, açık veya örtülü biçimde aile temelli sosyal politika anlayışını benimsemekte ve aile, refah rejiminin merkezinde yer almaktadır. Sosyal riskler aileyi etkileyen riskler olarak ele alınmaktadır. Bundan dolayı devlet ve piyasanın sosyal risk durumunda sağlayacak oldukları refah imkânları, ailenin başarısızlığı söz konusu olduğunda devreye girecek şekilde yapılandırılmaktadır. Aile yardımları da anneliği özendirici nitelikte olup, ev hanımlığını teşvik etmektedir. Yine bu rejimde çocuk bakım imkânları sınırlı olmakla birlikte, hizmet sektöründe kadınların istihdamının artırılması oldukça zayıf bir biçimde desteklenmektedir. Bu çerçevede kadınların işgücüne katılım oranı da düşebilmektedir (Gümüş 2020, 107).

Muhafazakâr rejim kapsamında kadınların maddi olarak eşlerine bağımlı olması gerektiği görüşü hâkimdir. Bu görüşten dolayı da az sayıda kadın çalışma hayatına dahil olmaktadır. Bu rejimde; geleneksel aile yapısından ötürü, erkeğin çalışması, kadının ise evde kalması, böylelikle de aile istikrarının sağlanması oldukça önemlidir. Ayrıca, erkeğin çalışarak aile reisi olduğu, kadının ise ev işlerini yürütmede önemli bir rol oynadığı aile yapısını vurgulamaktadır. Bununla birlikte sağlanan sosyal haklar istihdama katılma ile yakından ilişkilidir. Kadınların işgücü piyasasına katılmasına yönelik teşvikler ve çabalar da oldukça az ve yetersiz düzeydedir. Dolayısıyla bu durum kadınların sosyal haklardan sadece eş statüsünde yararlanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı muhafazakâr rejimlerin, geleneksel aile içi cinsiyet rollerini temel

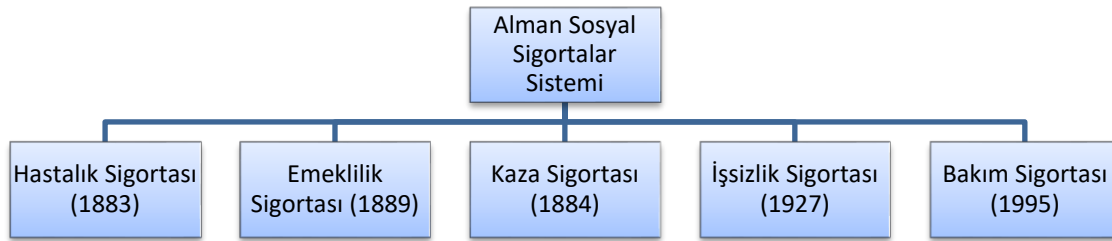
⁶ Ann Shola Orloff (1953-), Karşılaştırmalı-Tarihsel Sosyoloji, Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Eşitsizlikler, Sosyolojik Teori ve Siyaset Sosyolojisi alanlarında uzmanlaşmış Amerikalı sosyologdur (wikipedia.org, 19.06.2023).

alan refah politikalarını benimsediğini söylemek mümkündür (Ülgen ve Özalp 2017, 642).

6. ALMAN SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ: GENEL BİR ÇERÇEVE

Alman Anayasasının 20. Maddesi birinci cümlesine göre Almanya Federal Cumhuriyeti demokratik ve sosyal bir federal devlettir. Sosyal sigortalar sisteminin dünyada ilk defa uygulandığı yer olan Almanya’da, herkes için refah ve sosyal adalet ilkesi çerçevesinde sosyal politika temeli oluşturmaya çalışılmıştır. Nazi dönemi hariç benimsenmiş olan bu anlayışın temelinde, kapsayıcı bir sosyal güvenlik ağı oluşturulabilmek ve değişen koşullara uyum sağlayabilmek için yasal düzenlemelerin oluşturulması yatmaktadır. Alman sosyal güvenlik sistemine ilişkin oluşturulan temel yasalar, Sosyal Kanun Kitabı’nda (Sozialgesetzbuch⁷) toplanmıştır. Buradaki amaç; sosyal hizmetlerin çakışmasını engellemek, sosyal yasa kaynaklı hak ve ödevlerin uygun koşullarda takip edilmesini sağlamak, dolayısıyla sosyal güvenliğin kusursuz bir şekilde uygulanmasına olanak sağlamaktır (Bayrambey 2017, 49).

Alman sosyal güvenlik sistemini; sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler oluşturmaktadır. Almanya’da sosyal güvenlik sisteminin temelini ise nüfusun yaklaşık %90’ını kapsayan sosyal sigortalar sistemi oluşturmaktadır. Devlet tarafından yürütülen sosyal sigortalar sistemi zorunluluk esasına dayanmaktadır. Sosyal sigortalar hastalık, emeklilik, kaza, işsizlik ve bakım sigortası olmak üzere beş koldan oluşmaktadır. Bu sigorta kollarının finansmanı işçi ve işveren tarafından alınan primlerle karşılanmaktadır (Koçer 2014, 22–24).

Şekil 1. Alman Sosyal Sigortalar Sistemi

Kaynak: Koçer Ş 2014. Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.

⁷ **Sozialgesetzbuch** Almanya’daki en önemli sosyal yasaları derlemekte ve ‘sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlamak için sosyal faydaları şekillendirmeyi’ amaçlamaktadır. 1970’lerin başında başlayan kodifikasyon, yasama organı tarafından kademeli olarak uygulanmaktadır (aok-bv.de/lexikon/, 20.6.2023).

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Modern ve kurumsal refah devleti temellerinin Almanya’da 1880’li yıllarda atılmaya başlandığı görülmektedir. Bismarck döneminde sosyal güvenlik alanındaki bu girişimlerin ilk olarak hastalık ve daha sonra iş kazası alanında gerçekleştirildiği görülmektedir. 1871 yılında çıkarılan Devlet Sorumluluk Yasası (Reichshaftpflichtgesetz) ile işverenlere kusurlu olmaları halinde sınırlı da olsa iş kazaları hususunda sorumluluklar yüklenmeye başlamıştır. Çıkarılan yasa ile iş kazalarının gerçekleşmesi durumunda, devlet tarafından yürütülecek olan bir sigorta fonunun kurulması ve iş kazası geçiren işçilerin kısmi de olsa karşılaştığı zararın tazmin edilmesi amaçlanmıştır. 1883–1889 yılları arasında ise üç büyük sigorta kolunun onaylandığı görülmüştür. Bu sigorta kollarının altı yıl içerisinde hızlıca çıkarılmasının altında, Bismarck’ın uygulamış olduğu baskıcı politikaların telafi edilmesi gösterilmektedir. Sigorta kollarının ilki ‘Hastalık Sigortası’ olurken, yıllık geliri 2000 Mark’ın altında olan işçilere zorunlu tutulmuştur. Primlerin üçte biri işverene, üçte ikisi ise işçiye yüklenmiştir. İkinci sigorta kolu olarak ise 1884 tarihli ‘İş Kazası’ yasası çıkarılmıştır. 1881’de hastalık sigorta kolunun yasadan geçmesi bu sigorta kolunun hayata geçmesini hızlandırmış ve yasalaştırmıştır. İşverenler bu sigorta kollarında belirlenen sandıklara zorunlu aidat ödeyerek, iş kazasına maruz kalmış olan işçilerin kalıcı hasarlarını karşılamakla yükümlü tutulmuşlardır. Ayrıca, işçinin iş göremez hale gelmesi durumunda ücretinin %66’sını ödeme sorumluluğu da yüklenmiştir. İşçinin ölümünde, dul kalan eşine ücretin %20’si, yetim kalan 15 yaş altındaki çocuklara da ücretin %15-60 arasındaki tutarın paylaşılması kararlaştırılmıştır. Üçüncü olarak ise zorunlu emeklilik sisteminin çıkarılması ile 1889 yılında ‘Emeklilik Sigortası’ yürürlüğe girmiştir. Sigorta kolunun finansmanı yarısı işveren, yarısı işçi tarafından ödenen primlerle sağlanmıştır. 1911 yılında bu üç yasa, sosyal sigortalar kanununun kurumsallaştırılmasına dayanak olmuş ve geliştirilmesini sağlamıştır. Almanya daha sonra, 1927’de ‘İşsizlik Sigortası’ kolunu ve 1995 yılında ‘Bakım Sigortası’ kolunu kabul ederek sigorta kollarını daha da genişletmiş ve refah devletinin gereksinimleri doğrultusunda hareket etmiştir (Akyüz 2008, 66).

Almanya’da sosyal güvenliğin en önemli kolunun sosyal sigortalar olduğu, ancak sigorta kapsamında yaşanan aksaklıkların giderilmesi hususunda sosyal yardım ve hizmetlerin de oldukça önem arz ettiği görülmüştür. Sosyal yardımlar, sosyal sigorta sistemleri üzerinde yeterli derecede güvencesi olmayan bireylere yönelik yapılan yardımları içermektedir. Bu yardımlar şu şekilde sıralanmaktadır (Koçer 2014, 27).

- Geçinmek adına yapılan yardımlar

- Yaşlılık sonucu işgücü kaybına yönelik sağlanan temel güvenceler
- Sağlık yardımları
- Engelli insanların topluma entegre olması amacıyla yapılan yardımlar
- Yaşlılara ve engellilere yönelik bakım yardımları
- Özel olabilecek sosyal zorlukların üstesinden gelinebilmesi için yapılacak yardımlar
- Danışma ve destek hizmetleri

Sosyal hizmetler ise, sosyal yardımların hizmete alınarak yapılması olarak tanımlanmıştır. Sosyal hizmetler de temelde sosyal yardımdır. Var olan iki teknik de muhtaçlık esasına yöneliktir, ancak sosyal hizmeti sosyal yardımdan ayıran temel husus, yapılan yardımların ağırlıklı olarak hizmet biçiminde yapılmasıdır. Sosyal yardımda ise ağırlıkta olan aynî ve nakdî yardımlar ön plana çıkmaktadır. Sosyal hizmetler, sosyal yardımlardan bağımsız bir şekilde günümüzde uzmanlık gerektiren bir alana girmektedir. Sosyal hizmetlerin hedef grubunu genel olarak yaşlılar, engelliler, gençler ve kadınlar oluşturmaktadır. Almanya’da da bu hizmetlerden yararlanan gruplar aşağıda sıralanmıştır (Alper 2018, 76; Koçer 2014, 30-31).

- Çocuklar ve gençler—*kreş, çocuk koruma merkezleri, gençlik eğitimi vb.*,
- Aile—*evlilik ve boşanma danışmanlığı, sosyal pedagojik aile yardımları vb.*,
- Kadınlar—*kadın evleri, hayat kadınlarına yardım, danışma merkezleri vb.*,
- Yaşlılar—*emekliliğe yönelik hazırlıkları, mesleki uyum yardımları vb.*,
- İşsizler—*iş projeleri, mesleki yardımlar, destek ve eğitim programları vb.*,
- Hasta ve bakıma muhtaç olanlar—*evde bakım hizmeti, sağlık hizmetleri vb.*,
- Bağımlı hastalar—*uyuşturucu danışmanlığı ve terapi merkezleri,*
- Ruhsal bozukluğu olan hastalar—*sosyal-psikolojik hizmetler, özel bakım için evler vb.*,
- Engelliler—*topluma kazandırmak adına yapılan yardımlar, özel okullar ve yuvalar vb.*,
- Alman uyruklu göçmenler, yabancılar, mülteciler—*dil kursları, konut barınma vb.*,
- Sosyal zorluklar içinde olan kişiler—*gençlik mahkemesi yardımı, evsizlere yardım vb.*,

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

7. MUHAFAZAKÂR REFAH REJİMİ KAPSAMINDA ALMAN SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Muhafazakâr refah devlet anlayışının önde gelen ülkelerinden biri olarak bilinen Almanya’da, refah devletinin 1990 yılında Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesiyle dönüşüm sürecine girdiği görülmektedir. Birleşme ile işsizlik ve enflasyon gibi bazı sorunlar ortaya çıkarken, bu sorunların hafifletilebilmesi adına çalışmayı teşvik eden yeni bir anlayış ön plana çıkarılmıştır. Bundan dolayı sosyal harcamalar daha çok durağanlaştırılmıştır. Örneğin, 1990’lı yılların sonlarına doğru iş arayan bireylerden işsiz olduklarını ispatlayan belgeler istenmeye başlanmıştır. Refah devleti anlayışının altın çağı 1970’lerde bitmiş olmasına rağmen bu anlayış devam ettirilmeye çalışılmıştır. Almanya’nın bu modeli benimsediği görülmektedir ve bu doğrultuda harcamalarını kısmamış, büyümenin yavaşlamasını tercih etmiştir (Aydın ve Çakmak 2017, 9). Tablo 1’de yıllar içerisinde Almanya’da yapılan sosyal harcamaların GSYH’ye oranı yer almaktadır.

Tablo 1. Almanya’nın Sosyal Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla’ya Oranı

ALMANYA	1980	1990	2000	2005	2010	2015	2020	2022
%								
Sosyal Harcamalar Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	21,8	21,4	25,4	26,3	25,9	25,0	27,6	26,7

Kaynak: OECD, 2022.

Tablo 1’de 1980–2022 döneminde seçili yıllarda Almanya’da gerçekleştirilen sosyal harcamalar yer almaktadır. Buna göre; 1980 yılındaki harcamaların GSYH’ya olan oranının %21,8 olduğu ve bu harcamaların 1990 yılında %21,4’e düştüğü, 2000’de %25,4 olduğu, son yıllarda ise %25’in üzerine çıktığı görülmektedir.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Gerçekleştirilen harcamaların hangi gruplara aktarıldığı Tablo 2’de ele alınmaktadır.

Tablo 2. Almanya’da Belirli Sosyal Harcamaların Gayrisafi Yurtiçi Hasıla’ya Oranı

Riskler	2019
	%
Yaşlılık	8,7
Ölüm	1,7
İş Göremezlik	2,4
Sağlık	8,3
Aile	2,4
Aktif İşgücü Piyasasına Yönelik Programlar	0,6
İşsizlik	0,8
Konut	0,5
Diğer Sosyal Harcamalar	0,2

Kaynak: OECD, 2022.

Tablo 2’de yaşlılık ve sağlığa yönelik sosyal harcamaların göreceli olarak yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu noktadan hareketle Alman sosyal güvenlik sisteminin özünü oluşturan muhafazakâr rejim anlayışının zaman içerisinde değişim gösterdiği söylenebilir. Alman sosyal güvenlik sisteminin analizi yapıldığında, sistemde aksaklıkların yaşanmasındaki en büyük etkenin demografik anlamda yaşanan dönüşüm olduğu görülmektedir. Alman nüfusunun gittikçe yaşlandığı; buna bağlı olarak gerek sosyal sigorta, gerekse sosyal yardım ve hizmet tekniklerinde harcamaların sürekli artış eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir. Doğum oranının artması çözüm olarak görülüyor olsa da, istenilen seviyelerin çok gerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla Alman toplumunda yaşam süresinin artış göstermesi sosyal devlete olan bağımlılığı artırmakta, bütçe dengelerini de olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle çekirdek ailenin yaygınlaşması, bireysel yaşamın yaygınlaşmasına yol açarken, bağımlı nüfus oranını da artırmaktadır; çünkü yaşlı bireyler artık evlerinde, çocuklarının bakımına değil devlete bağlı olan huzur ve bakım evlerine muhtaç olmaktadır. Bunun yanı sıra toplumsal anlamda yaşanan dönüşümler sonucu kadınların işgücü piyasasına girmesi neticesinde, geleneksel anlamda kadının üstlendiği bakım sorumluluğunun paylaşıldığı görülmektedir. Bu noktada çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerini sağlama konusunda devletin aktif rol üstlendiği ve bu gruplara yönelik harcamalarını da arttığı görülmektedir (Işık 2018, 114).

7.1. Sosyal Güvenlik Sisteminde Aile Temelli Değişim ve Dönüşüm

Muhafazakâr refah rejiminde sosyal sorunların çözümüne ilişkin olarak genellikle aile temelli sosyal politikalar geliştirilmektedir. Almanya’da aileye yönelik destekler çoğunlukla sosyal güvenlik politikaları içinde yer almaktadır. Bu politikalar arasında, ailelere yapılan ayni ve nakdi yardımlar, iş sözleşmesi kaynaklı düzenlemeler, çocuk bakımı, vergi kolaylıkları, çocuk yardımı için çalışma dışında geçirilen zamanların emeklilik hesabında yer alması ve ebeveyn izninin kullanıldığı dönem içerisinde aileye yapılan yardımlar yer almaktadır. Aileye yönelik yapılan desteklerin en önemli nedenlerinden biri nüfusun giderek yaşlanmasıdır. Evlenmelerin azalması, boşanmaların ve yalnız yaşayan annelerin artması, farklı yaşam biçimlerinin yaygınlaşması, doğum oranlarının azalması nüfus sorununu ortaya çıkaran olaylar arasından gösterilebilir. Bu gelişmelerden dolayı Almanya’da aileye yönelik olarak yapılan düzenlemelerin temelini anne ve çocuğa ilişkin politikalar oluşturmaktadır (Özaydın 2013, 62). Muhafazakâr refah rejiminde bakım hizmetleri kapsamında ele alınan çocuk bakımı, annenin izin alarak veya yarı zamanlı çalışarak gerçekleştirmesi gereken bir sorumluluk çerçevesinde ele alınmaktadır. Bundan dolayı bakım politikalarının temel özelliği, ailelere finansal destek sağlayarak, ailenin öncelikli rollerini desteklemektir. Bu rejimde bakım hizmetleri genellikle “transfer yoğun-hizmet seyrek” niteliktedir (Özaydın 2020, 185). Geleneksel muhafazakâr modelde Almanya’da çocuk bakımı kadınla da ilişkilendirilmektedir. Ancak son dönemlerde kadın istihdam oranlarını artırmak ve düşük doğurganlığın önüne geçmek adına yeni politikalar geliştirilmiştir. Örneğin çocuk bakımında devlet desteği, uygun ücretli çocuk bakım hizmetleri kadınların işgücü piyasalarına katılım oranını artıran politikalar olarak öne çıkmaktadır (Çelik 2020, 74).

Almanya’da aile yardımları konusunda öne çıkan iki farklı yapıdan da söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi çocuklara ilişkin “çocuk yardımı ve çocuk parası” iken ikincisi ise kadınlara ilişkin “analık yardımı” şeklindedir. Çocuk parası 18 yaşını doldurmamış çocuklar için uygulanırken, ebeveyniyle yaşayan 18 yaşından küçük her çocuk için ödeme yapılmaktadır. Çocuk parası hanedeki çocuk sayısına göre farklılaşmakla birlikte ortalama 200 avro civarındadır. 18- 25 yaş arasındaki kişiler içinse bazı şartlar dahilinde ödeme yapılmakta ve bu ödemeler çocuk yardımı şeklinde ifade edilmektedir. 18 yaşını doldurmuş eğitime devam edenler, haftalık çalışma süresi 25 saati aşmayanlar, gönüllü hizmetlerde bulunanlar, mesleki eğitim kurumu bulamaması sebebiyle mesleki eğitime başlayamayanlar, 21 yaşını doldurmamış

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

şekilde iş ajansında iş aramak şartıyla kaydı olanlar ve 18-25 yaş arası engelli gençler için çocuk yardımı yapılmaktadır. Analık yardımı ise sağlık sigortası kapsamında hamilelik ve doğum şartına bağlı olarak yapılmaktadır. Analık yardımı, doğumdan önce 6 hafta ve doğumdan sonra 8 hafta süreyle yapılmaktadır. Erken doğumda, çoklu doğumlar ve çocuğun engelli olduğunun belirlenmesi durumlarında bu süre genişletilebilmektedir. Analık yardımı kapsamında ödenen para günlük 13 avro olmakla birlikte bu para çalışan annenin ücretinden düşük ise aradaki fark işveren tarafından finanse edilmektedir (Kaynakçı 2019, 27).

Aile temelinde yaşanan bu dönüşüm cinsiyet faktörünün de işgücü piyasalarına yönelik tutumunu değiştirmiş ve kadınların işgücü piyasasındaki durumunda da iyileştirmeler meydana getirmiştir. Sosyal politika kapsamında da yaşanan gelişmeler mevcut refah rejimi kimliğinin sorgulanmasına yol açmış, sosyal politikaların aile temelli anlayışından uzaklaşmasına yol açmıştır. Dolayısıyla yaşanan bu değişimin anlaşılması adına, kadınların işgücüne katılım oranı ve istihdam oranının ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Tablo 3'te 1990-2022 yılları arasında Almanya'da kadınların işgücüne katılım oranı ve istihdam oranı gösterilmektedir.

Tablo 3. Almanya'da Kadınların İşgücüne Katılım Oranı ve İstihdam Oranı

%	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022
İşgücüne Katılım Oranı	45,3	47,6	48,8	51,1	53,0	54,7	55,5	56,3
İstihdam Oranı	42,5	43,0	44,8	45,5	49,6	52,4	53,6	54,8

Kaynak: World Bank 2022

Almanya'da 1980'li yıllarda muhafazakâr refah rejimi hâkim olduğundan, istihdamda erkek egemenliğinin baskın olduğu ve kadınların çalışma yaşamında ikinci planda kalarak bakım hizmetlerini üstlendiği gözlemlenmektedir. Ancak, 1990'lı yıllardan sonra toplumsal anlamda yaşanan değişim ve dönüşümler, kadınların da çalışma yaşamında yer edinmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla kadınlar nezdinde yaşanan bu değişim ve dönüşüm hareketliliği muhafazakâr rejim kapsamı altında bulunan Almanya'da da derinden hissedilmiştir. Örneğin 1990 yıllardan sonra erkeklerin işgücüne katılım oranlarında kısmi de olsa azalmalar yaşanırken, kadınların gerek işgücüne katılım oranlarında, gerekse istihdam oranlarında gözle

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

görülür artışlar yaşanmıştır. Tablo 3’de görüldüğü üzere, kadınların 1990 yılındaki işgücüne katılım oranı %45,3 iken bu oran 2022 yılında %56,3’e kadar yükselmiştir. Benzer durumu istihdam oranlarında da görmek mümkündür. 1990 yılında kadınların istihdam oranı %42,5 iken, 2022 yılına gelindiğinde bu oranın %54,3’e kadar yükseldiği görülmektedir. Özetle muhafazakâr refah rejiminin aile temeli ve kadınlar nezdinde önemli ölçüde değişim ve dönüşüme uğradığı gözlemlenebilmektedir.

7.2. Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşlılığa Yönelik Değişim ve Dönüşüm

Almanya’da yaşlılık, temel sosyal sorunlardan biri olarak görülmektedir. 1950’li yıllardan itibaren yaşlı nüfusun sürekli artış eğiliminde olduğu; 2021 yılı itibarıyla da 65 ve üstü yaş aralığında %22,1’lik bir kitlenin olduğu gözlemlenmektedir. Sonraki yıllara yönelik yapılan tahminlerde de yaşlı nüfusun sürekli artış eğiliminde olması beklenmektedir. 2030 yılında 65 ve üstü yaş aralığı oranının %27,7 olması beklenirken, 2040 yılında %31 ve 2050 yılında ise %31,5 olacağı düşünülmektedir. Bir başka ifade ile 40 yıl sonra Alman nüfusunun üçte birinin 67 yaşın üstünde olması, yedi kişiden birinin ise 80 yaş ve üzerinde olması beklenmektedir. Dolayısıyla yaşlı nüfusun sürekli artış eğiliminde olacağı öngörülmektedir. Yaşlı nüfusun artmasına birçok neden gösterilirken, temel olarak sağlıkla ilgili yapılan harcamaların artması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi, doğumda beklenen yaşam süresinin artması gibi etkenler ön plana çıkmaktadır. Sonuç olarak ise insan ömrünün giderek uzadığı, bunun da sosyal açıdan bazı sorunlar yarattığı gözlemlenmektedir. Bu sorunlar yaşlı bağımlılık nüfus oranını artırırken, sosyal güvenlik açısından iki önemli sonuç doğurmaktadır. İlk olarak yaşlı insanların daha fazla süre ile emekli aylığı alması, ikinci olarak ise yaşlılara yönelik bakım yardım ve hizmetlerinde artış olmasıdır (Duman 2014). Tablo 4 incelendiğinde Almanya’da yaşlı nüfusun ve yaşlı bağımlılık oranlarının tarihsel süreç içerisinde arttığı görülmektedir. Bu durum var olan muhafazakâr refah rejimi anlayışını değişime itmektedir.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT

Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Tablo 4. Almanya’da 65 Yaş Üstü ve Yaşlı Bağımlılık Oranı, %

	1980	1990	2000	2010	2015	2021
65 Yaş Üstü Nüfus Oranı	15,6	14,9	16,4	20,4	20,9	22,1
Yaşlı Bağımlılık Oranı⁸	23,7	21,6	24,1	31,0	31,8	34,6

Kaynak: World Bank, 2022.

Geleneksel muhafazakâr anlayışın hâkim olduğu Almanya’da yaşlı hizmetleri gerek aile tarafından gerekse dini kuruluşlar ve vakıflar tarafından yerine getirilirken, devletin çok fazla aktif rol üstlenmediği görülmektedir. Devletin bu yapı içerisinde dönem dönem finansman sağlamakla yükümlü olduğu görülmüş, hizmetleri sağlama görevini ise diğer kuruluşlara yüklediği anlaşılmıştır. Almanya’nın bakım ihtiyaçlarını sadece sağlık bakımı çerçevesinde algılayan ve bakım hizmetlerini aile ve dini kurumlara yükleyen anlayışı 20. yüzyılın ikinci yarısında değişmeye başlamıştır. Sosyal devlet ilkesi gereği yaşlı bakımı kişiler için bir hak niteliğine kavuşmuş; devlet ise bu hakkı yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır. Yaşlı bakımına yönelik hizmetler sosyal güvenlik sistemine eklenerek, bakım sigortası üzerinden sunulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla yaşlı bakımı hususunda aile ve devlet ön plana çıkmış, ancak ailenin olmadığı veya sorumluluk üstlenmediği durumlarda ise sadece devlet bakım sigortası yoluyla sorumlulukları üstlenmiştir (Çağlar 2015).

Almanya’da 2000 yılı sonrasında devletin ciddi anlamda müdahalede bulunduğu ve yaşlılar için refah sağlama aracı olarak birçok sosyal hizmet ve yardımı uyguladığı görülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak kurumsal bakım ve gözetim hizmetlerini sunmaya yönelik olarak bakım sigortası yürürlüğe sokulmuştur. Bu sigorta kapsamında, bakıma muhtaçlık ilkesi oldukça önemlidir. Özellikle hastalık veya engellilikten dolayı bakıma muhtaç olan, yardım ve bakım görmeksizin yaşamlarını devam ettiremeyen bireyler bu sigorta kapsamındadır. Bahsedilen bu özelliklerde yaşlıların ciddi oranda yoğunlukta olduğu ve bakım sigortasından faydalandığı görülmektedir (Taşçı 2010, 190). Süreç içerisinde bakıldığında 1995 yılında bakım sigortası kapsamında evde bakım ve kurumda bakım hizmetlerinden yararlanan bakıma muhtaç kişilerin

⁸ Yaşlı bağımlılık oranı 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 65 ve daha yukarı yaş grubundaki kişi sayısıdır.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

---

sayısı bir milyon civarındayken; 2019 yılı itibarıyla yaklaşık dört milyon kişiye yükselmiştir. Ayrıca maliyet noktasında bakıldığında evde bakım ve kurumda bakım hizmetleri kapsamında yapılan harcamalar da yıllar itibarıyla artış göstermiştir. Örneğin 2003 yılında bakım sigortasından evde ve kurumda bakım hizmet türleri için yapılan harcamalar 16,6 milyar avro iken, 2019 yılı itibarıyla 40,7 milyar avrodur (Aysoy 2021, 213–214). Sosyal hizmet kapsamında yaşlılara yönelik olarak yaşlı ikamet evi olarak da adlandırılan ‘Altenwohnheim’, kurumda bakım olarak ‘Pflegeheim’ ve huzurevi ‘Altenheim’ şeklinde hizmet veren kuruluşlar da yer almaktadır (Çağlar 2015, 115).

Almanya’da ayrıca işgücü piyasaları kapsamında da yaşlılara yönelik önlemler alınmaktadır. Bu önlemler kapsamında birçok ülkede de uygulanan aktif işgücü politikaları dikkat çekmektedir. Bu politikalar yaşlıları aktif yaşlanma kapsamında, işgücü piyasalarında yer edinmeleri amacıyla gelişim göstermektedir. Bu alandaki politikalar yaşlı bireylere genel eğitim verilmesi, mesleğe yönelik dil ve tekniklerin geliştirilmesi gibi unsurlardan oluşurken, üretkenliği ve istihdam edilebilirliği artırmak temel amaçlar olarak sıralanmaktadır. Bunların yanı sıra, finansal anlamda teşvikler de ön plana çıkmaktadır. Bu teşvikler işgücü piyasalarında talep yaratabilmek adına işverenlere, emek arzında iyileştirmeler yapmak amacıyla da yaşlı işçilere yöneliktir. İşverenlere yönelik yapılan teşvikler; işverenlerin belirli grupları işe alması adına devlet tarafından 6 ile 24 ay arasında yapılan ücret yardımı olarak bilinmektedir. Bu gruplar genel olarak 55 yaş üstü olup, iş bulmakta zorlanan bireylerden oluşmaktadır. İşçilere yönelik yapılan teşvikler ise, geliri düşük olan yaşlı işçilere yönelik olarak yapılmaktadır. Örneğin geliri 400–800 avro arasında bulunan bir yaşlı bireye, yoksullukta mücadele kapsamında tasarlanmış bir teşvik olarak verilmektedir. Aktif bir istihdam politikası olarak öne çıkan bir diğer program ise doğrudan iş yaratma programıdır. Bu program, işgücü piyasası dışında kalan ve uzun zamandır işsiz kalmış yaşlı bireylere yöneliktir. Almanya’da 1997–2004 yılları arasında bu program vasıtasıyla 1,7 milyon kişinin istihdam edildiği görülmüştür. Özetle; Almanya’da işgücüne yönelik olarak yapılan politikalarda yaşlılara yönelik eğilimin oldukça yüksek olduğu görülmekte, bu sayede bu gruplarda istihdam artışları yaşanmaktadır (Gençler 2011, 10; Küçük 2018, 82). Bu bağlamda Tablo 5’te Almanya’da 2010–2022 döneminde belirli yıllarda 60 yaş üstü bireylerin istihdam oranları ele alınmaktadır. Tablo 5’te yer alan istatistiksel veriler doğrultusunda süreç içerisinde Almanya’da yaşlı bireylerin istihdam edilebilirliğin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Örneğin 60–64 yaş aralığında bulunan yaşlı bireylerin 2010

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

yılında istihdam oranı %4,8 iken bu oranın 2022 yılında %9 seviyesine kadar çıktığı görülmektedir. Bu yükseliş eğiliminin 60-64 yaş grubuna kıyasla daha düşük kalsa da, diğer yaş aralıklarında da yaşandığı tabloda görülmektedir.

Tablo 5. Almanya’da 60 Yaş Üstü Bireylerin İstihdam Oranı

%	2010	2015	2020	2021	2022
60-64	4,8	6,9	8,5	8,7	9,0
65-69	1,0	1,5	2,0	2,1	2,3
70-74	0,5	0,7	0,8	0,8	0,8
75-79	-	0,3	0,3	0,3	0,3
80-84	-	0,1	0,1	0,1	0,2

Kaynak: OECD, 2022.

Emekliliğe yönelik var olan uygulamaların değişim göstermesi de önem arz eden gelişmelerden biri olarak gösterilmektedir. Nitekim Alman emeklilik sistemi, nüfusun yaşlanması ve doğurganlık oranının düşmesi gibi göstergeler nedeniyle süreç içerisinde değişmek zorunda kalmıştır. Bu durum 1992’de başlayan ve 2001 ve 2004 yıllarında en üst seviyeye ulaşan reform sürecine yol açmıştır. Özellikle 2001 reformu bir dönüm noktası olmuş ve Alman emeklilik sistemi tek sütunlu yapıdan uzaklaşmıştır. Kamu emeklilik sigortasına ek olarak mesleki emeklilik ve özel emeklilik sistemi adında yenilikler getirilmiştir. Böylece Alman emeklilik sigortası üç sistemli sütuna dönüşmüştür. Birinci sütunda kamu emeklilik sistemi, ikincisinde mesleki emeklilik sigortası ve üçüncü sütunda da bireysel emeklilik sistemi yer almaktadır (Duman 2014, 51).

Emeklilik sisteminde yaşanan bu farklılık ve tek yapılı anlayıştan üç yapılı anlayışa geçiş prim oranlarını da yükseltmiştir. Yine bu dönemde emeklilik yaşı önce 63’e daha sonra ise 65’e yükseltilmiştir. Yapılan reformlar üzerine emeklilik aylıklarında azalmalar meydana gelmiş, kamu tarafında sunulan emekli aylıklarının elde edilmesi koşulu olarak mal ve para beyan şartları istenmeye başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda ise emekli aylıklarından 2040 yılına kadar vergilendirme düzenlemeleri yapılacağı açıklanmıştır (Bayrambey 2017). Ayrıca emeklilik sigortasına yönelik “Baby Boom” kuşağının 2020 yılı ve sonrasında kitlesel olarak emekli olması düşünüldüğünde, kamu harcamalarında da ciddi artışlar beklenmektedir. Söz konusu olarak belirtilen süreçte emekli ödenek payının artırılması ve emekli maaşı alan kesimde artışların yaşanacak olması, devleti emekli aylıklarında kesintilere ve bireysel inisiyatifi öne çıkaracak politikalara zorlamaktadır (Duman 2014, 57).

8. SONUÇ

Muhafazakâr, bir diğer adıyla korporatist refah rejimi genellikle Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Belçika gibi Kıta Avrupası ülkelerinin yapıları ile ilişkilendirilmektedir. Bu rejim türünde muhafazakârlık ideolojisinin temel teorik değerleri çerçevesinde toplumsal hiyerarşiyi korumak ve yeniden üretmek oldukça önemlidir. Aile ve mesleki dayanışma odaklı bir refah anlayışı söz konusudur. Toplumsal uzlaşıda ise korporatist yapılar ön plana çıkmaktadır. Devlet tarafından yapılacak sosyal yardımlar, sosyal sigorta modeli kapsamında uygulanmaktadır. Muhafazakâr refah rejiminin felsefi temelini aile odaklı muhafazakâr sosyal politika anlayışı oluşturmaktadır. Bireylere sağlanacak sosyal haklar katkıya dayalıdır ve refah önlemleri transfer ödemeleri şeklindedir. Bu refah rejimi tipolojisinde aile merkezi, piyasa marjinal devlet ise tamamlayıcı bir role sahiptir.

Muhafazakâr refah rejimi, ortaya çıkış ideolojisi gereği toplumsal cinsiyet açısından kadınları erkeklere kıyasla geri planda tutmaktadır. Çalışarak ekmek kazanan erkek ve ev işleri yapan kadın modeli söz konusu olduğu için yapılacak olan sosyal politikalar cinsiyet ayrımına göre şekillenmektedir. Kadınlar genellikle ev içi işler ve çocuk bakımı ile ilişkilendirildiğinden dolayı kadınların işgücüne katılımı sınırlı olmaktadır. Almanya muhafazakâr refah rejiminde temel alınan bir örnektir. Almanya'da cinsiyet ayrımı modellemesinden de hareketle sosyal sorunların çözümüne ilişkin olarak genellikle aile temelli sosyal güvenlik uygulamaları geliştirilmektedir. Aileye yapılan ayni ve nakdi yardımlar, bakım hizmetleri, analık yardımı, çocuk parası, çocuk yardımı, babalık izni ve ebeveyn izni bu sosyal politikalar içerisinde yer almaktadır.

Almanya'da devlet tarafından yapılan sosyal harcamaların gayrisafi yurtiçi hasıladaki payının süreç içerisinde artış göstermesi yaşanan değişim ve dönüşümün önemli göstergelerinden birisidir. İkinci olarak, 1990'lı yıllardan itibaren Almanya'nın muhafazakâr refah rejimi anlayışının kadınları geri planda tutan cinsiyet temelli politikaları da değişim göstermeye başlamaktadır. Bu noktadan hareketle nüfusun giderek yaşlanmasının, doğum oranlarının azalmasının, aile yapısında meydana gelen değişimlerin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçebilmek için yapılan bazı politikalar ile kadınların istihdam oranı ve işgücüne katılım oranının artırılması hedeflenmektedir. Bu politikalar neticesinde 1990'dan itibaren kadınların işgücüne katılım oranı artmaya başlamış ve 2022 yılı itibarıyla en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Üçüncü olarak, yaşanan demografik değişimler paralelinde artan yaşlı bağımlılık oranına bağlı

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

olarak Almanya’da sosyal güvenlik uygulamaları kapsamında farklılıkların yaşandığı bir diğer grup ise yaşlılardır. Bu bağlamda bakıldığında her ne kadar sadece yaşlı kesime yönelik olmasa da onları da kapsayan bakım sigortası ve tarihsel süreç içerisinde emekliliğe yönelik reformlar göze çarpmaktadır. Ayrıca Almanya’da aktif yaşlanma kapsamında uygulanan politikalar neticesinde yaşlı bireylerin istihdam edilebilirliğinin artış gösterdiği görülmektedir.

Genel olarak Almanya’nın sosyal güvenliğe bakış açısının özünde muhafazakâr refah rejiminin karakteristik özelliklerini barındırdığı, fakat değişen ve dönüşen dünyaya, insan ihtiyaçlarına uyum sağlamak adına yapılan düzenlemeler ve reformlar kapsamında birtakım farklılıkların ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıklar temelinde; muhafazakâr ideolojide sosyal politikaların yürütülmesiyle ilişkilendirilen dini kuruluş ve aile tabanlı sosyal politika anlayışından devletin daha fazla ön plana çıktığı, hak temelli bir sosyal politika anlayışına doğru geçişin söz konusu olduğu söylenebilir. Son olarak, gelecekte yapılması planlanan çalışmalarda sosyal güvenlik sisteminin değişim ve dönüşüm süreci farklı ülkelere ait refah tipolojileri değerlendirilerek veya farklı gruplar ele alınarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkaş H H 2003. Muhafazakâr Siyasi Düşünce Kavramı Üzerine, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 241–254.
- Akyüz F 2008. Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü, *Journal of International Social Research*, 1(5), 58–70.
- Alper Y 2018. Sosyal Güvenlik, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- AOK-Bundesverbandes der Gesundheitskasse (2023). Lexicon. Sozialgesetzbuch. https://aok-bv.de/lexikon/s/index_00117.html, 20.06.2023).
- Aydın M K ve Çakmak E E 2017. Sosyal Devletin Dönüşümü, *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(4), 1–11.
- Aysoy M 2021. Alman Sosyal Bakım Sigortasının Reform Bağlamındaki Kronolojik Gelişimi (1995–2020), *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 10(27), 236-255.
- Bayrambey M 2017. Avrupa Birliği’nde Sosyal Güvenlik: Almanya Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlar T 2015. Yaşlılık ve Bakım Sigortası: Almanya Örneği, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 205–222.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Çaha Ö 2001. Dört Akım Dört Siyaset, Zaman Kitap Yayınları, İstanbul.

Çelik R 2020. Refah Devleti Modelleri Ekseninde Kadın İstihdamı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duman Y 2014. Dünyanın En Yaşlı İkinci Ülkesi Almanya’da Riester Emeklilik Sistemi ile Zorunlu Emeklilik Sigortası Arasındaki İlişkinin Analizi, Sosyal Güvence Dergisi, (5), 49–66.

Durdu Z 2009. Modern Devlet Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 27–50.

Elif Karataş İdari Danışmanlık Hizmetleri 2023. <https://dernekiler.com/ucuncu-sektor-nedir/> 19.06.2023.

Esping-A G 2002. Towards The Good Society, Once Again? Why We Need a New Welfare State, 1–25.

Gençler A 2011. Avrupa Birliği’nde Krizin İşsizliğe Etkisi ve İstihdam Teşvikleri, Çalışma İlişkileri Dergisi, 2(2), 1–25.

Gümüş İ 2020. Esping- Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme, Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 3(1).

Işık V 2018. Refah Devletinin Dönüşüm Süreci ve “Düzenli İş” Kapsamında Sosyal Güvenlik Anlayışı, Sosyal Güvenlik Dergisi, 8(2), 109–128.

Kaynakçı Ş 2019. Aile Ödenekleri Sigortası Kapsamında Dünya Örnekleri Üzerinden Türkiye Modeli Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kırk R 2008. Muhafazakârlığın On Prensibi, (Çeviri: Okan Aslan ve Cemal Fedayi), Muhafazakâr Düşünce, 4 (16-17), 243–250.

Koçer Ş 2014. Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.

Kolb E 2021. Bismarck: Demir Şansölye, (Çeviri: Yusuf Ziya), Runik Kitap, İstanbul.

Küçük S 2018. Yaşlanan Nüfus ve Sosyal Politika: Dünya ve Türkiye Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Lewis J 1992. Gender and the Development of Welfare Regimes, *Journal of European Social Policy*, 2(3), 159–173.

Meyer T ve Hinchman L 2015. Sosyal Demokrasi Kuramı, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Murat G 2020. Sosyal Refah Devletlerinin Gelişimi Açısından Eğitimin Önemi: Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye’de Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nisbet R 2007. Muhafazakârlık: Düş ve Gerçek, (Çeviri: M. Fatih Serenli, Kudret Bülbül) Kadim Yayıncılık, Ankara.

OECD 2022. Almanya’da Belirlenmiş Sosyal Harcamaların Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya’ya Oranı, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

OECD 2022. Almanya’nın Sosyal Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya Oranı, %, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG (Erişim Tarihi: 21.05.2023).

Offe C 1991. Reviewed Work: The Three Worlds of Welfare Capitalism by Gosta Esping-Andersen, *American Journal of Sociology*, 96(6), 1555–1557.

Özaydın M M 2013. Cinsiyete Dayalı Refah Sınırlandırmaları Temelinde İş ve Aile Yaşamının Uyumlaştırılması Sorunu, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 47–72.

Özaydın M M ve Karaman N 2020. Refah Sisteminin Dönüşümü Sürecinde Bakım Politikalarının Yörüngesi: Muhafazakâr Refah Rejimi Temelinde Bir Değerlendirme, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (78), 171–203.

Özdemir S 2010. Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme, In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 49), 231–266.

Özmen Z 2017a. Refah Modelleri Açısından Avrupa’da ve Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 88–117.

Özmen Z 2017b. Avrupa’da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 600–620.

Öğr. Gör. Belemir ŞENGÜL
Gökhan MURAT
Derleme / Refah Ekonomisi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Review / Welfare Economics, Labour and Social Security Law

Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 20.06.2023

Öztürk T 2014. Muhafazakarlık İdeolojisi Çerçevesinde Gelişen Kültür ve Sanat Politikaları, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(34), 621–627.

Pierson C 1998. “Contemporary Challenges to Welfare State Development” Political Studies, 46(4), 777–794.

Spicker P 2020. The Politics of Welfare, An Introduction to Social Policy, <http://www.spicker.uk/social-policy/politics.htm> (Erişim Tarihi: 18.11.2020).

Şenkal A 2017. Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Şeyhalioğlu H 2011. Siyasal Muhafazakârlığın Temel İlkeleri, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 84–107.

Taşcı F 2010. Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri, Çalışma ve Toplum, 1, 175–202.

Tokol A ve Alper Y 2017. Sosyal Politika, 8. Baskı, Dora Yayınları, İstanbul.

Ülgen G ve Özalp L F 2017. Refah Rejimleri Sınıflandırma Çalışmaları: Cinsiyet Boyutu, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39(2), 637–656.

World Bank 2023. Almanya’da 65 Yaş Üstü ve Yaşlı Bağımlılık Oranı, <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.TOTL.SP.FE.NE.ZS&country=> (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

World Bank 2023. Almanya’da Kadınların İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları, <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.TOTL.SP.FE.NE.ZS&country=> (Erişim Tarihi: 27.05.2023).

OECD 2023. Almanya’da 60 Yaş Üstü Bireylerin İstihdam Oranları, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_C (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Wikipedia (2023). Ann Shola Orloff. https://en.wikipedia.org/wiki/Ann_Shola_Orloff
Ann_Shola_Orloff (19.06.2023).

Yıldırım B ve Şahin F 2019. Esping- Andersen’in Refah Devleti Sınıflandırması ve Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları Temelinde Türkiye’nin Konumu, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(18), 2527–2554.